

betonas att mässans ordinarium är en församlingens angelägenhet som det ligger oss om hjärtat att med alla medel understödja.

Man torde kunna hävda att den liturgiska sångtraditionen håller på att växa sig stark i vårt land. Intresset för tidegården är i stigande. Härom vittnar också att ett fullständigt Antifonale nu föreligger, utarbetat av Artur Adell och utgivet i slutet av förra året. Det är att önska att det måtte komma till flitig användning liksom också att tidegården måtte mer och mer bli den *sjungna* tidebönen.

De blivande teologerna erhålla numera en högst väsentligt utvidgad studietid för liturgisk sång. Sedan ett par år tillbaka börjar undervisningen i detta ämne på ett tidigare stadium än förut, då endast sista termin ägnades åt sångundervisning. Numera måste en sjungande teolog bevista två förberedande sångkurser innan han får delta i den tredje och avslutande praktiska undervisningen. Läraren har nu helt andra möjligheter än tidigare att få kontakt med de teologie studerandena till förmån för en fördjupad undervisning.

Sommarkurserna för blivande kantorer och organister syftar numera även mot en mera liturgiskt betonad undervisning. Man söker att genom särskilda gudstjänster och musikandakter föra dem in i ett levande liturgiskt sammanhang. Det har också visat sig att denna kontakt med liturgisk musik för många blivit en stor behållning av undervisningen.

Man skulle i detta sammanhang vilja önska att något liknande komme till stånd vid den högre undervisningen vid Musikhögskolan. Kyrkotonen i de liturgiska melodierna måste upplevas som en verklighet i ett gudstjänst-sammanhang, om det hela icke endast skall bli ett torrt teoretiserande.

Att intresset för den liturgiska musiken är i stigande vittnar även de initiativ som under förra året tagits genom de kommittéer som tillsatts för att föra de nya strävandena vidare. Icke mindre än tre kommittéer omnämndes under förra året i detta sammanhang. Kyrkomötet uttalade sig för tillsättandet av en *liturgisk nämnd*, som skulle kontinuerligt följa utvecklingen på det liturgiska området. Denna nämnd har emellertid ännu icke tillsatts. Diakonistyrelsen har tillsatt en särskild kommitté som redan är i verksamhet. Detsamma gäller den av de tre kyrkomusikorganisationerna bildade gemensamma kommittén, Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté, förkortat till KOSK, som bildades för ett år sedan. Den har ett vidlyftigt program för sitt arbete och har under året hållit ett par sammanträden.

Det återstår att se vad som kan komma fram av alla dessa initiativ. "Alltför många kommittéer", säger somliga, och man kan givetvis ifrågasätta om icke en koncentration av de många initiativen hade varit till fördel. När allt kommer omkring blir det till slut beroende på den enskildes insatser. För KSV:s del kan det måhända vara hugnesamt att tänka på att ett fortgående liturgiskt arbete är i gång, och att det numera sker inom den stora ramen av de tre samverkande kyrkomusikerorganisationerna.

KSV-föreningarna i de olika stifteten ha likväl fortfarande sina uppgifter. Vad som sker i de stora sammanhanget bör genast föras ut till församlingarna. De liturgiska frågorna böra stimulera präster och kyrkomusiker till samtal och övningar. Det är först när präst och kyrkomusiker känner ett gemensamt ansvar som gudstjänsten blir en levande verklighet i våra församlingar.

H. Weman

## Kyrklig skrud och prydnad 1959

Karakteristiskt för den moderna kulturdebatten är, vad vi kunde kalla "årtiondestänkandet". Det kulturella skeendet fördelas mer

eller mindre godtyckligt på årtionden, 20-tal, 30-tal, 40-tal och 50-tal. I anslutning härtill har man då och då också formulerat rubriker

av typen "Inför 60-talet". Då vi nu på gränsen till ett nytt årtionde ha några decenniers modernt kyrkobyggande att blicka tillbaka på, kunde det vara skäl att besinna sig över kyrkoarkitekturen inför 60-talet. Under det gångna årtiondet ha redan en mängd kyrkor tillkommit. Flera församlingskyrkor ha tagits i bruk, senast i Göteborg, Malmö och Vantör inom Stockholms Söderort. Även småkyrkobyggandet uppvisar en påtaglig livaktighet. En så intensiv kyrkoarkitektonisk utveckling ha vi i vårt land icke bevittnat på länge. Som en följd av förändringarna i församlingarnas struktur kommer, mänskligt att döma, inom några få år en rad nya kyrkor att resas. På flera håll stå nya kyrkor under byggnad, färdiga att invigas 1960. Man frågar sig: åt vilket håll tenderar utvecklingen? Att ge ett sammanfattande svar på den frågan verkar vanskligt eller rent omöjligt. Dock tycker man sig skönja en viss besinning i de arkitektoniska projekten. Man synes också ha vissa skäl till den uppfattningen, att det mest våldsamma experimenterandet med formen har sett sina bästa dagar, och att de som bedöma avgivna förslag, ställa sig rätt kritiska mot ett alltför långt drivet experimenterande. Ett exempel på detta utgör en av det gångna årets mest intressanta företeelser på kyrkoarkitekturens område, tävlingen om ny kyrka i Säffle.

Att de moderna arkitekterna gärna ge sig i kast med kyrkoarkitektoniska uppgifter, visar det stora antalet inlämnade förslag. Icke mindre än 189 olika projekt hade inlämnats, då tävlingstiden utgick. Av särskilt intresse är prisenämndens utdömande av flera högst fantasi-fulla förslag, där den moderna byggnadstekniken utnyttjats för allehanda arkitektoniska formlekar, som man ogärna förbinder med begreppet kyrkoarkitektur. En viss besinning över den liturgiska funktionen framträder i sådana uttalanden, som att vissa förslag ha mer karaktär av profan monumentalarkitektur, utställningslokaler, teatrar eller byggnader av industriell art än just av en kyrka. Det måste uppfattas som ett hälsotecken, att sådana synpunkter överhuvud anläggas av arkitekter på andras arbeten. Här framträder åter en viss självbesinning i det kyrkoarkitektoniska värderandet,

grundad på en fördjupad syn på kyrkobyggnadens egenart. Skall detta bli något av det nya årtiondets melodi, måste det hälsas med tillfredsställelse av dem, som sysslat med den moderna kyrkobyggnadens typ och formproblem utan att vinna större gehör för liknande synpunkter. Tyvärr måste man samtidigt konstatera, att en betydande sida av den kyrkoarkitektoniska funktionen ofta nog är förbisedd, och det är den liturgisk-musikaliska, där de nya strömningarna på området icke uppmärksammas. Vid projektering av ett kyrkobygge bör kyrkomusikern icke kopplas in först då det gäller att disponera eller eljest utforma en orgel på den plats, som arkitekten anser mest lämplig ur kyrkomusikalisk synpunkt, utan redan på ett så tidigt stadium som då det gäller planritning och liturgisk anordning och uppbyggnad av kyrkorummet.

Man skulle också vilja efterlysa en mer grundlig debatt om själva den arkitektoniska formen, särskilt med hänsyn till förhållandet mellan tradition och aktuell funktion. Historiskt går skräcken för tradition i den moderna kyrkoarkitekturen tillbaka icke endast på den nya sакlighetens idéer från tiden före första världskriget ute på Kontinenten utan även, och främst, på 20-talets arkitekturdebatt i Tyskland med dess kulturradikala och i icke ringa mån rent kommunistiska bakgrund. Det nya, som arkitekterna av i dag så gärna vilja företräda, är numera icke så nytt. Självbesinningen inför den moderna kyrkoarkitekturens problem måste tränga djupare under beaktande av den funktion med dess olika aspekter, som måste ligga till grund för varje meningsfullt skapande på kyrkoarkitekturens område. Och det är själva arkitekturen, som i dag är den kyrkliga eller liturgiska konstens mest angelägna uppgift.

Flera problem inom ämnesområdet ha under året varit uppe till debatt. I Sigtuna anordnades den numera traditionella konferensen i kyrkokonstfrågor kring färgen och dess användning i kyrkobygge och liturgi, varvid både teologer och arkitekter bidrogo med synpunkter. Av stort värde för framtiden är det arkiv av ljusbilder, som sammanförts till konferensen och skänkts till Sigtunastiftelsen. Vid Sv. Eldbe-

gängelseföreningens konferens i Göteborg stod också en viktig fråga angående sakral arkitektur på programmet, kapellrummets utformning med hänsyn till ritual och liturgi.

Hur olika strömningar inom den moderna kyrkokonsten brytas mot varandra, kan belysas av två så olika verk som altarprydnaderna i Vantörs kyrka och den på många sätt förebildliga småkyrkan i Ångby inom Bromma. I ena fallet är det fråga om ett abstrakt verk utan anknytning till äldre kyrkokonst, i det andra ett altarkrucifix, som i sin modernitet anknuter

till traditioner från romanskt silversmide och ungedeltida emaljkonst. En strömning liknande den i Ångbykrucifixet kunde under året iakttagas även i Tyskland, där eljest experimenterandet inom den moderna kyrkokonsten icke sällan har drivits till sin spets sedan återuppbyggnaden efter kriget började. Det är dock glädjande, att se, hur konstnärer funnit den väg, som kan betecknas såsom nyskapande på den kyrkliga traditionens grund.

Lidingö i januari 1960.

*Ragnar Stenberg*

## Kyrkosångens vänners centralkommitté

sammanträdde i Stockholms S:ta Clara kyrkorådsrum den 8 januari 1960 under ordförandeskap av biskop G. Aulén. På grund av sekreterarens sjukdom fungerade musikdirektör W. Ahlén vid protokollet. De sedvanliga löpande ärendena avfärdades och den fungerande styrelsen omvaldes: ordförande biskop Aulén, vice ordförande biskop A. Nygren, sekreterare storkyrkokomminister G. Grefberg och kassör kantor K. Gustafsson, Gökhem. De vanliga rapporterna föredrogos av respektive sektioners ledare. Tre av dessa närslutes, liksom de årsrapporter från kretsarna, vilka hade inkommit. Beklagligtvis förelägo icke rapporter från alla anslutna kretsar, och en total bild av arbetet inom landet ger sålunda icke dessa rapporter. En vädjan skulle utgå till kretsarna att höja anslaget till centralkommittén för att möjliggöra ett intensivare arbete från kommitténs sida. På kassörens förslag anhölls att kretsarna ville ge tionde av sina inkomster, dvs. en tiondedel av influtna kollektar m. m.

I samband med rapporterna förekom en del diskussioner. En av dessa berörde den aktuella frågan om de pågående försöken till omdaning av gudstjänstordningar och mäss- och koralmusik. Det påpekades att Koralboken av år 1939, Mässboken av år 1942 erhållit samma art av auktorisering som Psalmboken år 1937 och Evangelieboken 1942. Alla dessa gudstjänstböcker ha av Konungen gillats och stadfästs att

av församlingarna användas vid den allmänna gudstjänst och andra heliga förrättningar. I fråga om mässboken stadgades tillika att alla hittills gällande däremot stridande föreskrifter upphävdes. Genom denna auktorisation, som alltså ställer musikbilagorna i samma klass som handbok och psalmbok, synes såväl prästen som kyrkomusikerna vara bundna vid dem i vad gäller de allmänna gudstjänsterna. Givetvis är en sådan ordning skapad för att säkra församlingen mot allehanda experiment av olika musikaliska och liturgiska riktningar, och innebär alltså en säkerhet mot den rena anarkien och självrådigheten. A andra sidan framhölls nödvändigheten av att den liturgiska och musikaliska utvecklingen icke hejdas genom rigorösa lagbestämmelser. Vad gällde koralmelodierna kunde sådana törhända samlas och tillåtas för prov. Ordningen för en sådan approbation bleve i så fall uniform med vad som vid fastställande av Mässboken I beslutades i kyrkomötet, och godkändes av Konungen, nämligen att andra melodier till introitusantifonerna kunde godkännas till bruk i viss församling efter hörande av Musikaliska Akademien.

En framställning från Kyrkomusikernas organisation om upprättande av en orgelnämnd, i vilken skulle ingå KSV:s nuvarande orgelråd, avskrevs.

A. A.